

Oponentský posudek diplomové práce

Jméno diplomanta: **Tereza Červenková**

Téma a rozsah práce: Odškodňování obětí v kontextu mírových operací mezinárodních organizací (113 s. včetně příloh)

Datum vypracování práce: 23.6. 2017

1. Aktuálnost (novost) tématu:

Na pozadí dvou obecných otázek, tj. mezinárodněprávní subjektivity mezinárodních mezivládních organizací a jejich mezinárodněprávní odpovědnosti, se předkladatelka práce zabývá otázkou odškodňování obětí poškozených jednáním těchto organizací při provádění mírových operací.

Nejen, že jde o velmi zajímavou otázku, jde i o otázku, na niž zcela zjevně neexistuje jednoznačná odpověď, a to právě proto, že mírové operace jsou svěřeny pouze významným mezinárodním mezivládním organizacím, zejména OSN nebo důležitým regionálním organizacím a v nauce ani v praxi nepanuje shoda na tom, jak konstruovat mezinárodněprávní odpovědnost mezinárodních mezivládních organizací. Otázka má pak celou řadu zajímavých vedlejších aspektů, specifik a praktických dopadů.

Zcela hypoteticky si lze např. představit, že o mírové operaci rozhodnou na základě principu jedna země jeden hlas většinově ti členové mezinárodní organizace, kteří se podílejí na chodu organizace jen marginálně. Rozhodnutí je tedy přijato, navzdory názoru a bez podpory „majoritního akcionáře“. Tytéž členské státy, jejichž zástupci v orgánech mezinárodní organizace prosadili mírovou operaci, se pak na této operaci výlučně podílejí. Operace probíhá nestandardně a výsledkem je škoda způsobená státu, na jehož území je operace prováděna, a stejně tak i škoda způsobená občanům tohoto státu. Kdo by měl za dané situace nést odpovědnost a škodu reparovat. Státy, které pro operaci hlasovaly v orgánech příslušné mezinárodní organizace, státy které poskytly mezinárodní organizaci své vojenské nebo jiné jednotky pro takový zásah nebo samotná mezinárodní organizace. V případě, že samotná organizace, může to znamenat, že účet bude platit i ten, kdo se na operaci nepodílel a v zásadě s ní nesouhlasil. Dokonce si lze představit i to, že jako hlavní přispěvatel do rozpočtu mezinárodní organizace ponese zásadní finanční břemeno. Na druhé straně je jasné, že když už Mezinárodní soudní dvůr konstatoval, že mezinárodní mezivládní organizace je samostatným subjektem mezinárodního práva, který má právo domáhat se dodržování svých práv a může vůči státu uplatnit nároky na náhradu škody, musíme připustit, že tomu musí být i naopak. Jenže celá věc je poněkud složitější. Předně, asi nelze mechanicky mezinárodní mezivládní organizaci srovnávat s obchodní společností podle obchodního práva. Nebo snad ano? A existuje jistě ještě další problém, a

to v efektivitě vymáhání náhrady škody po mezinárodní organizaci, v případě, že se hlavní sponzor odmítne na financování podílet. Je pak možné uvést mezinárodní organizace do konkursu pro neschopnost vypořádat své mezinárodní závazky nebo povinnosti reparovat škodu? Jistě ne. Pak ale musíme připustit nebezpečí, že náhradu škody může někdo začít vymáhat na členských státech. V některých oblastech mezinárodního práva probíhala diskuse na toto téma a závěry rozhodně nebyly zcela jednoznačné. Mám na mysli zejména odpovědnost za škody způsobené při vysílání satelitů Země pod hlavičkou mezinárodní organizace a spoluodpovědnost států, z jehož území byl satelit vyslán.

Je tedy zřejmé, že zvolené téma je aktuální, a zároveň, že jeho uchopení není příliš snadné. U tématu, které je průběžně diskutováno představiteli nauky a které má potenciálně významný dopad v praxi, neexistuje zatím jasný závěr. Problematika odpovědnosti mezinárodních organizací se zdaleka netýká oblasti odškodňování poškozených při provádění mírových operací. Týká se i mezinárodního rozvojového práva, integračních seskupení, na něž je ve stále větší míře přenášěn výkon svrchovaných pravomocí členských států. V dané oblasti jde vlastně o naprosto zásadní otázku pro zajištění fungování mezinárodního právního řádu. V současném mezinárodním právu není sporu o tom, že protiprávní jednání vyvolává odpovědnostní následky. Platí to pro státy a v oblasti mezinárodního humanitárního práva si lze představit i individuální odpovědnost jednotlivce za porušení norem válečného práva. Proč by proto neměla odpovídat mezinárodní mezivládní organizace. Jak je uvedeno výše, nebylo a možná stále ještě není zcela jasné, kdo by v případě porušení měl nést odpovědnost, zda členské státy, nebo pouze mezinárodní organizace sama, nebo zda mezinárodní organizace společně s členskými státy. Možností je jistě celá řada a každý konkrétní případ mezinárodně protiprávního jednání lze posuzovat samostatně. I přesto však existují určité typové situace, které v jednání mezinárodní organizace převládají. Celou analýzu a pochopitelně i kodifikační úsilí v dané oblasti komplikuje i skutečnost, že existuje celá škála mezinárodních organizací a ne všechny disponují stejným rozsahem pravomocí. Jednotlivé mezinárodní organizace a jejich orgány navíc mají různé rozhodovací procedury a je otázkou, zda by za mezinárodně protiprávní rozhodnutí mezinárodní organizace přijaté většinově, měly odpovídat i ty státy, které hlasovaly proti protiprávnímu nebo zjevně vadnému postupu. Zcela paradoxně tomu tak skutečně může být, protože v případě, že je v mezinárodní organizaci schváleno rozhodnutí, jehož naplnění může vyvolat odpovědnostní následky, přispíval by na náhradu škody každý členský stát mezinárodní organizace bez ohledu na to, jak hlasoval. Skutečnost, zda mezinárodní organizace nejsou odpovědné nebo postižitelné za své jednání, je nutno analyzovat s přihlédnutím ke způsobům jejich fungování, zejména s přihlédnutím ke způsobu přijímání rozhodnutí. Je jistě rozdíl při přijímání rozhodnutí na úrovni OSN, EU nebo WTO ve srovnání s IMF a WB.

Koneckonců, mezinárodní organizace žije zpravidla z příspěvků, které jí na její činnosti poskytují právě členské státy, a s výjimkou těch organizací, v nichž se rozhodnutí přijímají na základě váženého

hlasování, může nastat zcela paradoxní situace, když o směřování a činnosti mezinárodních organizací rozhodují státy, které na činnost mezinárodní organizace příliš nepřispívají a za jejichž chybné rozhodnutí bude nakonec platit stát, který s ním nesouhlasil, ale byl přehlasován.

Autorka práce se pochopitelně nemůže věnovat všem aspektům zvoleného tématu, ale je zjevné, že zvolila velmi zajímavé téma s mnohem obecnějším dopadem. Komplexnost a složitost tématu lze jistě dílčím způsobem demonstrovat i v oblasti, kterou si autorka sama zvolila.

2. Struktura práce

Práce je rozdělena do sedmi částí a ty pak do jednotlivých subkapitol. Kromě úvodní a závěrečné části se autorka v druhé kapitole věnuje obecně otázce subjektivity a odpovědnosti mezinárodních organizací, ve třetí části právní úpravou odpovědnosti mezinárodních organizací a do jisté míry i základní kazuistikou, ve čtvrté části přechází k jádru svého zkoumání a zabývá se právní úpravou odškodňování obětí v mírových operacích OSN, v páté části rozebírá právní úpravu odškodňování obětí v mírových operacích dalších mezinárodních organizací a vybírá si EU, NATO a OBSE a v šestou část věnuje praktickým aspektům řešení nároku třetích stran.

3. Náročnost tématu:

Zpracování práce vyžadovalo důkladnou analýzu relevantních primárních a sekundárních pramenů mezinárodního práva. Téma práce je proto možno považovat za náročné, předkladatelka práce se musela důkladně seznámit s obecně diskutovanými koncepty mezinárodněprávní subjektivity a relevantní mezinárodní úpravou odpovědnosti v nejrůznějších oblastech mezinárodního práva, musela analyzovat základní pojmy a posoudit, zda je lze použít na nově se formující oblast. To vše pak analyzovat a syntetizovat ve srozumitelných závěrech.

3. Hodnocení práce:

Předložená práce je systematicky členěna, autorka se drží zvolené struktury, jazyková styl a formální úroveň jsou na výborné úrovni, která zcela odpovídá požadavkům kladeným na obdobný typ prací. Při zpracování vycházela autorka z relevantních primárních a sekundárních zdrojů, které standardně cituje. Jedinou drobnou výhradu mám k práci s primárními prameny, resp. k jejich citaci. Když se autorka na některých místech rozepisuje o relevantní rozhodovací praxi mezinárodních soudů, namísto, aby šla *ad fontes*, cituje je z druhé ruky prostřednictvím odborných publikací. Práce ale jinak splňuje beze zbytku nároky kladené na obdobný druh kvalifikačních prací.

4. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě:

Jak je uvedeno již výše, práce je po formální i obsahové stránce zpracována velmi slušně. Nelze k ní mít žádné zvláštní připomínky, s ohledem na doporučený rozsah rozhodně bohatě postihuje a místy výrazně přesahuje to, co mohlo být od diplomové práce očekáváno.

Pokud jde o otázky pro obhajobu práce, odkazuji na otázky položené ve třetím odstavci posudku a prosím, aby se autorka obecně zamyslela nad zde uvedenými aspekty.

5. Doporučení:

Závěrem nezbývá než uvést, že práci hodnotím velmi kladně, doporučuji ji proto k ústní obhajobě.

V Praze dne 16. září 2017

Vladimír Balaš